

characterized by rich general knowledge. It is saying about the knowledge of the world, nature, culture, society, and also knowledge about yourself, conditions of personal functioning and development. The specialist, who has deep general knowledge, - it's a person, who offers his own opinion, understand others correctly, and not only in native language. Knowledge of foreign languages are also necessary at the level, which will give a possibility to use professional literature, technical documentation, and also to contact people of other nationalities every day. Also information's selection and synthesis and appropriate using of corresponding for this technical means further collects greater meaning. During general life's humanization necessary personal and social qualifications are determined. So, it can be affirmed, that it is saying about extremely high general education of specialist. The way, which leads to this, - is professionally organized education and self-education, to which the using of different means and methods are helped.

Література

1. Tadeusiewicz G. Edukacja w Kuropie. - Warszawa-Lodz: PWN, 1997. - s. 163.
2. Wiatrowski Z., Blazejewski H. project charakterystyki kwalifikacji nauczyciela europejskiej szkoły zawodowej // nauczyciel szkoły zawodowej w inlegnijacej sie Europie / pod red. H. Blazejewskiego. Bydgoszcz: WSP, 1994. -s. 115-177.
3. Wiatrowski Z. Kształcenie nauczycieli dla potrzeb szkolnictwa zawodowego // System kształcenia i doskonalenia nauczycieli (Materiały pokonferencyjne) / pod red. R. Ossowskiego. Bydgoszcz: WSP, 1994 - s. 40-44.

Подано до редакції 07.11. 08

УДК 377.1:327..39

**ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА УКРАЇНИ В УМОВАХ
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ**

*Пальчук Марина Іванівна, кандидат педагогічних наук
Вище професійне училище ресторанного сервісу та туризму,
м. Сімферополь*

Постановка проблеми. Освітня політика займає другорядне значення у дослідженнях інтеграційних процесів в Україні і потребує висунування нових пріоритетів. Постає першочергове завдання - побудувати систему професійної освіти в контексті вимог і можливостей ХХІ сторіччя, враховуючи національні інтереси та орієнтуючись на ідеали людського розвитку, осучаснити і модернізувати усі її ланки.

Аналіз досліджень і публікацій. Зарубіжні дослідники у галузі порівняльної педагогіки С.І. Бражник, С.В. Владимірова, Б.Л.Вульфсон, О.М. Джуринаський, Є.В.Оношкіна, Д. Лекур та ін. визначають, що провідна мста компаративістики - дослідження, аналіз і виявлення спільного та відмінного в системах освіти різних країн, а також необхідна умова входження національної освіти в єдиний освітній простір.

Вітчизняні компаративісти Н.В. Абашкіна, Н.М. Бідюк, О.В. Глузман, Т.М. Десятов, В.О. Кудін, О.В. Матвіснко, Н.Г. Ничкало, Л.П. Пуховська, А.А. Сбруса, С.О. Сисоева наголошують на необхідності широкого вивчення інноваційних підходів до професійного навчання в умовах неперервної освіти, а також потреби якісних змін у підготовці педагогів професійної школи.

Метою цієї статті є дослідження з питань створення єдиного освітнього середовища професійної освіти в умовах європейської інтеграції.

Виклад основного матеріалу. В останні роки в Україні було проведено численні дослідження, присвячені досвіду, інструментам та підходам, що поклали основи формування загальноєвропейського освітнього середовища. Розвиток співробітництва України з країнами Європейського Союзу дає можливість проаналізувати піввіковий досвід Європи з об'єднання зусиль заради створення єдиного освітнього простору. Актуальність такого аналізу

визначена тим, що Україна стала на шлях приєднання до Болонського процесу. Разом з тим, освітня політика займає другорядне значення у дослідженнях інтеграційних процесів в Україні та потребує висування нових пріоритетів, переходу на нову стратегію розвитку освіти. Як зазначено у комюніке міністрів європейських країн, відповідальних за сферу вищої освіти (Лондон, 2007 р.), шлях до європейського простору має базуватися на інституційній автономії, академічній свободі, рівних можливостях і демократичних принципах, які сприятимуть мобільності, підвищуватимуть можливості працевлаштування, а також привабливість та конкурентоспроможність країн Європи і, зокрема, України.

В умовах європейської інтеграції перед Україною постає першочергове завдання - побудувати систему освіти в контексті вимог і можливостей XXI сторіччя, враховуючи національні інтереси та орієнтуючись на ідеали людського розвитку, осучаснити і модернізувати усі її ланки. Модернізація української освіти пов'язана з виконанням Болонських домовленостей, її інтеграцією у європейський освітній простір [5, с 38]. Адже цей процес складним, кропітким, довготривалим і суперечливим.

Філософія дуже проста: кожна людина, незалежно від того, під яким прапором вона стоїть, прагне жити краще. Україна повинна обрати свою дорогу, яка приведе її до кращого життя. Ця дорога включає різні інтеграційні процеси, серед них - Болонський процес. Це теж наша інтеграція, можливо, більш успішна, ніж пов'язана з нашим майбутнім членством у Європейському Союзі [7, с 6].

Європа об'єднується у велику сім'ю народів, є континентом, де на тлі мовного і культурного різноманіття в основу створення єдиного освітнього середовища закладено людські цінності: демократію, свободу та солідарність націй. Щоб вийти на один рівень із розвинутими країнами Європейського Союзу, українська освіта має пройти європейський шлях та адаптуватися до єдиного освітнього простору. Для розуміння суті й перспектив розвитку професійної освіти необхідно зробити певний порівняльний аналіз розвитку цієї системи. Проте вважаємо, варто було б ознайомитися з історією та найвидатнішим надбанням європейської освіти.

Особливими інститутами, що впливають на формування європейської політики в сфері освіти Європейського Союзу, є Рада ЄС, Європейська комісія та Європейський парламент, які тісно співпрацюють із Радою Європи. Міжнародним бюро освіти - органом ЮНЕСКО.

Із поглибленням інтеграційних процесів у межах Європи, спочатку Західної, а пізніше й Східної, під час створення загального ринку товарів, послуг, робочої сили та капіталу необхідною умовою було зближення національних законодавств країн-членів Єдиного економічного простору.

Для досягнення цілей та реалізації завдань Європейського Економічного Союзу виникла необхідність створення загальної освітньої політики, яка б усунула перешкоди для вільного руху товарів, фізичних осіб, послуг і капіталу між країнами-членами ЄС. Фактично, уже в грудні 1953 року була прийнята європейська конвенція про еквівалентність дипломів, які дають право на вступ до університетів зазначених країн. Конвенція поклала основу співпраці у сфері

освіти в Європі [3, с 14].

Інтенсифікація економічних відносин країн ЄЕС потребувала вживання заходів щодо забезпечення реалізації права вільного руху підприємництва і заняття професійною діяльністю громадян країн-членів ЄЕС на території співдружності, ідо, в свою чергу, викликало необхідність об'єднання зусиль у сфері освіти та професійної підготовки.

Для економічної та соціальної стабільності ЄЕС у квітні 1963 року рішенням Ради Європи створено консультативну раду при Європейській комісії та сформовано основні принципи загального простору освіти в Європі, які діють по нині [3, с. 15].

Важливими кроками у створенні єдиного європейського простору є видання Білої книги «Розвиток, значення і зайнятість. Викладання і навчання: розвиток суспільства, що навчається» (1995 р.) та Зеленої книги «Освіта - підготовка - дослідження: перешкоди для транснаціональної мобільності» (1996 р.) в яких знайшли подальший розвиток ідеї інтеграційних процесів в освіті. У цих книгах не тільки обґрунтовуються три основні фактори впливу на освіту - інформаційне суспільство, інтернаціоналізація та науковий і технічний світ, - але й акцентувалась увага на необхідності вироблення узгодженої освітньої політики, яка б сприяла: створенню системи освіти впродовж життя: підвищенню випереджувальної ролі освіти: виробництву знань: зближенню освіти та економіки; посиленню ролі освіти в розвитку особистості: оволодінню випускниками не менше, ніж трьома європейськими мовами: утвердженню рівноправності інвестицій в економіку й освіту: подоланню проблем, які гальмують європейську мобільність [6, с 11]. Значна подія 1999 року - цей рік оголошено для Європи роком «освіти впродовж життя».

Найбільш чітко й обґрунтовано принципи підходу до сучасних загальноєвропейських проблем освіти були сформульовані в Лісабонській конвенції (Convention on the Recognition of Qualifications Concerning Higher education in the European Region. Lisbon, 11.04.1997. ETS № 165) [2, с 285). Сорбонській декларації (1998 р.). Болонській декларації (1999 р.). Празькому документі (2001 р.) та Копенгагенській декларації (2002 р.).

Самміт міністрів, відповідальних за освіту в європейських країнах (Берлін. 2003 р.), ще раз підтвердив, що освіта - це суспільне благо і суспільна відповідальність, що є необхідністю створення в Європі «найбільш конкурентоспроможної та динамічної економіки в світі, яка ґрунтується на знаннях і здатна забезпечити економічне зростання, збільшення кількості й підвищення якості робочих місць і більшу соціальну згуртованість». У Берлінському комюніке зазначено, що метою для Європи Знань є збереження європейського культурного багатства та мовної різноманітності, які ґрунтуються на культурній спадщині різних традицій, а також стимулювання інноваційного потенціалу та соціального й економічного розвитку засобами розширеного співробітництва між європейськими навчальними закладами професійної освіти [6, с 17].

У сучасних умовах інтеграції визнано необхідність збереження освітньої багатоманітності й традицій країн Європейського Союзу. Питання освіти залишаються виключно внутрішньою компетенцією урядів країн-членів ЄС.

зокрема, структури, управління освітою, визначення шкільного віку, статусу вчителів, доступності навчання тощо.

Ідея європейської інтеграції, яка охоплює дедалі ширші сфери життєдіяльності держав і суспільств та нових членів ЄС, стає вирішальним чинником у формуванні європейської та національної тотожності, а також у зближенні освітніх систем і розробки європейських освітніх стандартів. Значною частиною процесів оновлення освітніх систем, що відбуваються останніми десятиріччями в європейських країнах і пов'язані з визнанням вагомості освіти, є розвиток професійної освіти. Водночас визначено окремі сфери освітньої співпраці, що пояснюється створенням і розширенням спільного освітнього європейського простору та інтенсифікацією обмінів і контактів, спрямованих на розвиток європейського виміру освіти. Одним із головних завдань співпраці є визначення цілей професійної освіти, серед яких: покращення пристосування до змін у промисловості через професійну підготовку та перекваліфікацію; підвищення рівня професійної майстерності; полегшення доступу до професійних навчальних закладів і підтримка мобільності інструкторів та учнів; співпраця між професійними школами та підприємствами; розвиток обміну інформацією та досвідом із спільних питань для освітніх систем країн-членів [1, с. 15].

На нашу думку, пошук і опанування найкращих здобутків світової освіти, звідки б вони не приходили, є нагальною потребою, інша річ, що слід адаптувати до них національну освітню систему. У першу чергу це стосується якості професійної освіти, яка мусить оцінюватися не за тривалістю або змістом навчання, а на основі тих знань, умінь і навичок, якими володітимуть випускники. Також істотними вважаються гнучкість і мобільність професійної Освіти, гуманізація середньої та вищої школи, поєднання освітніх реформ зверху та інновацій знизу, децентралізація освіти, науковість, економічність та оптимальні рішення з урахуванням стратегічних перспектив розвитку й ефективності освіти [3, с. 527].

Варто зазначити, що професійна освіта - неперервний процес, обумовлений потребами особистості, суспільства й економічного розвитку держави, направлений на постійний професійно-особистісний розвиток і удосконалювання фахівців, розширення їх можливостей в умовах якісної зміни праці як в рамках однієї професії чи спеціальності, так і в умовах зміни сфери професійної діяльності. Зміст неперервної освіти полягає в тому, щоб в умовах основної професійної освіти сформувати систему професійних та особистісних компетенцій, сукупність яких визначає компетенцію спеціаліста, дозволяє йому самостійно отримувати додаткову освіту та вдосконалювати себе. Такий фахівець може вільно орієнтуватися і в соціальній, і в професійній сферах, успішно адаптуватися до змін умов на ринку праці та за необхідності втримувати додаткові знання та вміння.

На фоні такого роду фундаментальних проблем необхідна модернізація професійної освіти на кожному з її рівнів - професійно-технічному, вищому, післядипломному.

Пріоритетами, на які повинно орієнтуватися освітнє суспільство для досягнення цієї мети, визначені в діяльності Міжнародної організації праці

ЮНЕСКО, Європейського фонду освіти та Європейського центру розвитку професійної освіти і навчання CEDEFOP. Це неперервність професійної освіти, удосконалення її якості, забезпечення інвестиційної привабливості системи освіти, підвищення доступності якісної освіти [4, с. 64].

У цьому контексті в умовах глобалізації та інтеграції проблема підготовки конкурентоспроможного виробничого персоналу набуває міжнародного значення. Актуальність і прогностичність цієї проблеми відображено у міжнародних документах ЄС з питань діяльності та розвитку професійної освіти. Зокрема, у Доповіді «Конкретні завдання систем професійної освіти і навчання майбутнього» (2001 р.), у Копенгагенській декларації Європейської Комісії та міністрів освіти європейських країн «Про розвиток співробітництва в сфері професійної освіти й навчання в Європі» (2002 р.), у програмі «Детальна робоча програма досягнення цілей системи загальної та професійної освіти в Європі до 2010 року» та інших. У Лісабонській резолюції обґрунтовано положення про взаємодію "між політикою в галузі економіки, зайнятості й розвитку людських ресурсів на основі забезпечення високоякісної професійної освіти й навчання та підвищення ефективності використання інвестицій у людські ресурси".

Як показують дослідження проблем порівняльної професійної педагогіки, питання підготовки сучасного виробничого персоналу в державах ЄС вирішують на найвищому політичному рівні, оскільки вони є складовою загальноєвропейської стратегії зайнятості та економічного розвитку. Розроблені стратегії й рішення спираються на досвід, традиції та потенціал національних освітніх систем країн-членів Європейського Союзу [4, с. 67].

Важливим засобом забезпечення інтересів України в глобальному інформаційному світі стає сьогодні активна позиція на міжнародній арені кожного освітнього закладу, оскільки збільшення присутності країни в європейському освітньому просторі відіграє значну роль у завоюванні престижу й впливу держави в світі. Чим більше закладів освіти буде представлено за кордоном як учасників різних проектів, програм, конференцій, тим ефективніше це працюватиме на позитивний імідж держави загалом [5, с. 39].

Таким освітнім закладом є Сімферопольське вище, професійне училище ресторанного сервісу та туризму. Це не лише сучасний заклад, який здійснює ступеневу професійну підготовку кваліфікованих робітничих кадрів і молодших спеціалістів для сфери туризму, але й є національним представником України у Європейській асоціації шкіл готельного та туристського профілю (ЛЕНТ), яка включає в себе 40 країн Європи [8].

Підсумовуючи, можна впевнено сказати, що в умовах європейської інтеграції сучасна професійна освіта України переживає складний період, адже єдиний освітній простір не тільки не суперечить національним інтересам країни, її безпеці та самобутності, а й збагачує власні національні цінності.

Висновки. Таким чином, можна зробити висновок, що приєднання України до Європейського Союзу відкриває цікаві перспективи, оскільки створює можливість використання досвіду, перевірених рішень, демократичних моделей громадського життя та сучасних технологій освіти.

Входження національної професійної освіти в єдиний освітянський простір є необхідною умовою інтенсивнішого розвитку всіх галузей української економіки саме тому, що освіта є основою і обов'язковою передумовою та ключовим аспектом будь-яких економічних перетворень.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо в розробці скрізної структури професійної освіти, у створенні професійних стандартів нового "покоління, заснованих на компетенціях, у забезпеченні якості професійної освіти в контексті європейських вимог, обумовленої потребами особистості, суспільства і економічного розвитку держави.

Резюме. У статті розглядаються питання створення єдиного освітнього середовища в умовах європейської інтеграції. Для розуміння сутності та перспектив розвитку національної системи професійної освіти наведено ретроспективний аналіз подій, що передували створенню цього простору. У результаті вивчення міжнародних документів з питань діяльності та розвитку професійної освіти та навчання в Європейському Союзі, було визначено цілі професійної освіти в межах виконання домовленостей щодо Болонського процесу. Ключові слова: професійна освіта і навчання, єдине освітнє середовище, європейська інтеграція, Європейській Союз, модернізація національної освіти, співпраця. **Резюме.** В статье рассматриваются вопросы создания единого образовательного пространства в условиях европейской интеграции. Для понимания сути и перспектив развития национальной системы профессионального образования приведен ретроспективный анализ событий, предшествующих созданию этого пространства. В результате изучения международных документов по вопросам деятельности и развития профессионального образования и обучения в Европейском Союзе, определены цели профессионального образования в рамках выполнения договоренностей чей Болонского процесса. Ключевые слова: профессиональное образование и обучение, общее образовательное пространство, европейская интеграция, Европейский Союз, модернизация национального образования, сотрудничество. **Summary.** Issues of creating of common education space under conditions of European integration are being observed. A retrospective analysis of events proceeding to the creation of this space is provided to understand the main point and perspectives of the development of national system of professional education. In result of studying of international documents on the activity and development of professional education in European Union there were defined purposes of professional education within the frameworks of pursuance to the agreement of Bologna process. **Keywords:** vocational education and training, ccommon educational base, European integration, European Union, modernization of the national education, cooperation.

Література

1. Василюк А. Освітня політика Європейського Союзу / А. Василюк // Шлях освіти. 2007. - №3-С. 13-17.
2. Ларионова М.В. Сотрудничество в сфере образования в Европе: нормативная основа, методы и инструменты кооперации / М.В. Ларионова. - М.: Университетская книга: Логос, 2006. - 336 с.
3. Ничкало Н. Г. Шляхи розв'язання проблем / Н. Г. Ничкало // Профтехосвіта України: ХХ століття: Енциклопедичне видання / За ред. Ничкало Н. Г. - К.: Видавництво «АртЕк», 2004. - 876 с: іл.
4. Ничкало Н. Г. Розвиток професійної освіти і навчання в контексті європейської інтеграції / Н. Г. Ничкало // Педагогіка і психологія. 2008. - №1. - С. 57-69.
5. Пальчук М. І. Деякі аспекти підготовки педагогічного персоналу для системи професійної Освіти в умовах європейської інтеграції / М.І. Пальчук // Проблеми сучасної педагогічної освіти: сб. ст.: Вип. 14. Ч. 2. Ялта: РВВ КТУ, 2007. - С 37-42. (Педагогіка і психологія).
6. Тимошенко З. І. Соціально-політичний аспект та перспективи участі України в Болонському Процесі / З.І. Тимошенко // Україна - суб'єкт європейського освітнього простору: матеріали *іжнародної наук.-практ конф., Київ, 24-25 травня 2005 р. - К.: Вид-во Європ ун-ту, 2005. - С. 5-19.
7. Ющенко В. Україна перейшла рубікон в інтеграції до глобальних світових процесів / В. А. Ющенко / Вища школа. - 2008. - №2. - С. 3-12.
8. www.aehrt.eu

Подано до редакції 09.11.08